

**Finanstilsynets undersøgelse
af
sparekassers salg af garantbeviser**

2009

1. Indledning

Finanstilsynet indledte i marts 2009 en undersøgelse af udvalgte sparekassers rådgivning, salg og markedsføring af garantbeviser samt forretningsgange for rådgivning i forbindelse med salg af garantbeviser.

Finanstilsynets undersøgelse var foranlediget af den senere tids debat om sparekassers rådgivning, salg og markedsføring af garantbeviser, og som opfølgning på anbefalingerne i rapporten om egne aktier og garantbeviser.

Finanstilsynet indkaldte materiale fra 7 sparekasser. Der var tale om:

- Vendsyssel Sparekasse
- Den Jyske Sparekasse
- Sparekassen Thy
- Brørup Sparekasse
- Dronninglund Sparekasse
- Frøs Herreds Sparekasse
- Sparekassen Østjylland

Sparekasserne blev bedt om at indsende det markedsføringsmateriale, der anvendes til at markedsføre sparekassens garantbeviser, interne forretningsgange og instrukser udarbejdet til brug for salg af garantbeviser samt interne forretningsgange og instrukser udarbejdet til brug for generel rådgivning af kunder.

På baggrund af det indkaldte materiale, udvalgte Finanstilsynet to sparekasser; Brørup Sparekasse og Den Jyske Sparekasse, hvor tilsynet gennemførte en egentlig inspektion. Inspektionerne blev gennemført ultimo maj 2009.

Finanstilsynet har ved gennemgangen af det tilsendte materiale samt på inspektionerne særligt haft fokus på følgende områder:

- Markedsføring af garantbeviser
- Rådgivning og salg af garantbeviser
- Indløsning af garantbeviser.

2. Resume af Finanstilsynets generelle konklusioner

På baggrund af Finanstilsynets undersøgelse af sparekassers markedsføring, rådgivning og salg af garantbeviser, har Finanstilsynet følgende generelle konklusioner:

- Markedsføringsmaterialet må ikke have et ensidigt fokus på fordele ved at investere i garantkapital.
- Markedsføringsmaterialet skal indeholde en bedre og mere uddybende beskrivelse af den risiko, der er forbundet med at investere i garantkapital.
- Ved køb af garantkapital skal kunden informeres om, at det følger af sparekassens vedtægter, at garantier ikke har krav på at få indløst garantkapitalen.
- Det skal klart fremgå, at garantkapital er ansvarlig kapital og ikke et indskud på en konto. Finanstilsynet anbefaler derfor, at sparekasser ikke anvender betegnelsen "konto" i forbindelse med tegning og registrering af garantkapital/garantbeviser, da kunden kan få det indtryk, at der er tale om et indskud på en konto.

- Kunder skal altid tilbydes rådgivning i forbindelse med yderligere tegning af garantkapital.
- Sparekasser skal, som en del af rådgivningen, altid oplyse kunden om, at sparekassen har en særlig interesse i salg af garantkapital (egeninteresse).

Nye regler

Bekendtgørelse nr. 1222 af 19. oktober 2007 om god skik for finansielle virksomheder samt vejledningen til god skik bekendtgørelsen er blevet ændret. Ændringerne er en opfølgning på Økonomi- og Erhvervsministeriets rapport af 24. marts 2009 om salg af egne aktier og garantbeviser. Ændringerne trådte i kraft den 15. oktober 2009. I det følgende vil ændringerne blive beskrevet under de relevante afsnit.

3. Finanstilsynets undersøgelse

Finanstilsynet har ved gennemgangen af det tilsendte materiale samt på inspektionerne haft fokus på markedsføring af garantbeviser, rådgivning og salg af disse samt indløsning af garantbeviser. Nedenfor skitseres Finanstilsynets erfaringer og anbefalinger for så vidt angår de tre områder.

3.1 Markedsføring af garantbeviser

Finanstilsynet har konstateret, at der er stor forskel på den markedsføring, de enkelte sparekasser anvender. Nogle sparekasser benytter sig alene af en kortfattet beskrivelse af sparekassens garantprodukter på sparekassens hjemmeside, hvorimod andre sparekasser benytter sig af massiv markedsføring i form af diverse foldere om garantkapital, annoncer i lokale ugeaviser og breve til garanter.

Generelle træk ved markedsføringsmaterialet er, at det fremhæver den fordelagtige rente, som kunden kan opnå ved at tegne garantkapital. Visse dele af markedsføringsmaterialet indeholder oplysning med små bogstaver om, at garantkapital er ansvarlig kapital, som ikke er dækket af Indskydergarantifonden eller statsgarantiordningen.

Enkelte sparekasser fremhæver i markedsføringsmaterialet, at der "*ingen kursrisiko*" er ved at investere i garantbeviser. Finanstilsynet finder et udsagn om, at der "*ingen kursrisiko*" er yderst problematisk, idet kunden kan få det indtryk, at der ikke er nogen risiko forbundet med investering i garantbeviser.

Det er Finanstilsynets opfattelse, at markedsføringsmaterialet i meget høj grad fokuserer på de fordele, der kan være forbundet med at være garant, hvorimod den risiko, man påtager sig ved at stille ansvarlig kapital til rådighed, næsten ikke berøres i markedsføringsmaterialet.

Finanstilsynet har derfor bemærket, at flere af de undersøgte sparekassers markedsføringsmateriale ikke kan stå alene, idet materialet i så fald kunne være vildledende over for kunderne. Finanstilsynet bemærker samtidig, at salg af garantkapital her typisk er tilrettelagt således, at markedsføringsmaterialet ikke står alene, idet kunden altid tilbydes rådgivning i forbindelse med køb af garantkapital.

Finanstilsynet har ved gennemgang af det tilsendte materiale fra de 7 sparekasser erfaret, at sparekasserne foruden en overrente ofte tilbyder deres kunder en række fordele, når kunden også er garant. Det indsendte materiale viser dog samtidig, at den økonomiske gevinst, der er forbundet med disse fordelsprogrammer i en sparekasse, er relativ beskedent.

Finanstilsynet finder, at:

- Markedsføringsmaterialet ikke må have et ensidigt fokus på fordele ved at investere i garantkapital.
- Markedsføringsmaterialet skal indeholde en bedre og mere uddybende beskrivelse af den risiko, der er forbundet med at investere i garantkapital.
- Det skal klart fremgå, at garantkapital er ansvarlig kapital og ikke et indskud på en konto. Finanstilsynet anbefaler derfor, at sparekasser ikke anvender betegnelsen ”garantkapitalkonto” om garantbeviser, da kunden kan få det indtryk, at der er tale om et indskud på en konto. Derfor anbefaler Finanstilsynet, at sparekasser i stedet benytter begreber som garantbevis eller garantkapital og dermed undgår brugen af ordet ”konto” i forbindelse med selve garantbeviset eller garantkapitalen.

Præcisering af markedsføringsregler i forbindelse med salg af garantbeviser:

Finanstilsynet har ændret vejledningen til god skik bekendtgørelsen, så det tydeligt fremgår, at markedsføring af garantbeviser skal ske i overensstemmelse med god skik bekendtgørelsen. Ved markedsføring af garantbeviser, fremgår det nu, at § 4 indebærer, at markedsføringen skal give en afbalanceret beskrivelse af fordele og risici ved at investere i garantbeviser samt at det klart skal fremgå, at der er tale om ansvarlig kapital og ikke et indskud på en konto. Dernæst er det præciseret, at der ikke må være et ensidigt fokus på eventuelle fordele ved at være garant.

3.2 Rådgivning og salg af garantbeviser

Efter gennemgang af det tilsendte materiale fra institutterne samt erfaringerne fra de to inspektioner, kan Finanstilsynet konstatere, at de undersøgte sparekasser har udarbejdet forretningsgange til brug for salg af garantkapital. Finanstilsynet kan også konstatere, at sparekasserne ved salg af garantbeviser udleverer enten en kvittering, et bevis eller en aftale til kunden. Endvidere kan Finanstilsynet konstatere, at sparekasserne har meget forskellige beløbsgrænser for, hvor meget en kunde kan indskyde i garantkapital, herunder, at der er enkelte sparekasser, hvor der kan indskydes ubegrænsede beløb, samt at enkelte sparekasser midlertidigt har lukket for indløsning af garantkapital.

Finanstilsynet kan på baggrund af materialet samt inspektionerne konstatere, at sparekassernes information om opsigelse og indløsning af garantkapitalen enten er yderst sparsom eller slet ikke eksisterende. Samtidig kan det konstateres, at rådgivningen generelt har et ensidigt fokus på fordele ved at være garant i sparekassen og typisk ikke har fokus på risici forbundet med investeringen. Finanstilsynet kan dernæst konstatere, at sparekasserne generelt oplyser kunden om, at garantbeviser er ansvarlig kapital, som ikke er dækket af Indskydergarantifonden eller statsgarantiordningen, men at sparekasserne typisk ikke informerer kunden om, at konsekvensen af dette kan være, at kunden mister sine penge, hvis sparekassen går konkurs.

Endvidere kan Finanstilsynet konstatere, at der i flere sparekasser ikke findes procedurer, som sikrer, at der rådgives i forbindelse med yderligere tegning af garantkapital. Typisk rådgives der alene ved første tegning af garantkapital. Nogle sparekasser har ved yderligere tegning af garantkapital forudsat, at kunden havde kendskab til investering i garantbeviser og derfor ikke ydet rådgivning, medmindre kunden har anmodet om det.

Finanstilsynet finder dette problematisk i de tilfælde, hvor første køb af garantkapital udgør et lille beløb, fx 1.000 kr. og den efterfølgende forhøjelse af garantkapital udgør et større beløb, fx 20.000 kr. eller 50.000 kr. Det er Finanstilsynets vurdering, at der i sådanne tilfælde er behov for rådgivning i forbindelse med den efterfølgende forhøjelse af garantkapitalen.

Det følger af § 46 a i lov om finansiel virksomhed, sparekasser ikke må tilbyde kunder lånefinansiering i forbindelse med salg af ansvarlig kapital i form af garantbeviser i det pågældende institut.

Finanstilsynet finder, at:

- Kunder skal tilbydes rådgivning i forbindelse med yderligere tegning af garantkapital.
- Finanstilsynet anbefaler, at sparekasser, som en del af rådgivningen, altid oplyser kunden om, at sparekassen har en særlig interesse i salg af garantkapital (egeninteresse).

Præcisering af rådgivningsforpligtigelse i forbindelse med salg af garantbeviser:

Finanstilsynet har ændret vejledningen til god skik bekendtgørelsen, så det tydeligt fremgår, at sparekasser ved salg af garantbeviser i særlig grad har en forpligtelse til at sikre, at kunden får den nødvendige information og bliver tilbudt rådgivning og at det gælder både ved 1. gangs tegning og ved yderligere tegning af garantbeviser. Det fremgår af vejledningen, at sparekasser skal oplyse kunden om de risici, der er forbundet med at købe garantbeviser.

Dernæst er det præciseret i vejledningen, at rådgivningen skal tilpasses efter, hvor stor en betydning det har for kunden, og at rådgivningssituationen skal afhænge af beløbets størrelse, således at jo større et beløb, der investeres i garantbeviser, jo større et behov for rådgivning vil der være. Endvidere er det præciseret, at ved store beløb skal kunden rådgives om det hensigtsmæssige i at sprede sine risici.

3.3 Indløsning af garantbeviser

Generelt for sparekasserne er, at markedsføringsmaterialet enten slet ikke oplyser om opsigelse og indløsning af garantkapital eller indeholder meget sparsomme oplysninger herom.

Sparekasserne benytter sig af meget forskellige opsigelsesperioder. I nogle institutter kan garantkapital opsiges med en dags varsel, i andre institutter er der en opsigelsesperiode på nogle måneder, og endelig har Finanstilsynet konstateret opsigelsesperioder på 1, 3 eller helt op til 5 år. Ifølge gældende lovgivning er en sparekasse ikke forpligtet til at indløse garantkapital.

Garantkapitalen hæfter for sparekassens forpligtelser og garantterne kan kun få tilbagebetalt den indskudte garantkapital, hvis sparekassen også efter udbetalingen opfylder kapitalkravet i lov om finansiel virksomhed.

I de undersøgte sparekassers vedtægter står der typisk, at ingen garant er forpligtet til at lade garantkapitalen indløse helt eller delvist, og ingen garant har krav herpå.

Finanstilsynet finder, at:

- Sparekasser i forbindelse med salg af garantkapital, skal oplyse kunden om, at det følger af sparekassens vedtægter, at garantter ikke har krav på at få indløst garantkapitalen.

Præcisering af vedtægtsbestemmelse i forbindelse med salg af garantbeviser:

Finanstilsynet har ændret vejledningen til god skik bekendtgørelsen, så det tydeligt fremgår, at sparekassen skal oplyse kunden om, at det følger af vedtægterne, at sparekassen ikke er forpligtet til at indløse garantbeviser, og i visse tilfælde, bl.a. hvis sparekassens basiskapital bliver mindre end kapitalkravet i lov om finansiel virksomhed, ikke er berettiget til at indløse garantkapital.

4. Finanstilsynets generelle konklusion:

Det er Finanstilsynets opfattelse, at en sparekasse, som modtager indskud af garantkapital, bør have en forretningsgang for den rådgivning, som en kunde skal have, når vedkommende enten første gang tegner garantkapital, eller når en kunde tegner yderligere garantkapital. Forretningsgangen bør sikre, at kunden oplyses om, at der er tale om af ansvarlig kapital, som kunden kan miste, hvis sparekassen går konkurs. Dernæst bør forretningsgangen sikre, at kunden oplyses om, at sparekassen efter vedtægterne ikke er forpligtet til at indløse garantkapital samt at det i forbindelse med større indskud sikres, at kunden er klar over det hensigtsmæssige i at foretage en risikospredning i sine investeringer. Forretningsgangen bør desuden omhandle den rådgivning, som skal gives, hvis tegning af garantkapital sker som led i en pensionsordning eller via en børneopsparing.

Finanstilsynet vil næste år indkalde materiale fra flere sparekasser med henblik på at følge udviklingen i sparekassers markedsføring, rådgivning og salg af garantbeviser. Derudover vil Finanstilsynet foretage inspektioner som opfølgning på Finanstilsynets undersøgelse af sparekassers salg af garantbeviser.